Raadsvoorstel

Raadsnummer:	**2025-076**	Zaaknummer:	**1991551**
Onderwerp:	**Participatiebeleid Nijkerk 2025-2026**		
Korte inhoud:	Met het participatiebeleid Nijkerk 2025–2026 leggen we de derde bouwsteen van ons participatiekader vast. Het sluit aan op de eerder door de raad vastgestelde participatievisie (19 september 2024), en het door het college vastgestelde uitvoeringsprogramma (4 juni 2024). Het beleid volgt verder de aanbevelingen op uit de evaluatie van de nota Inbreidingslocaties. Waar de participatievisie de ambities en uitgangspunten beschrijft, vertaalt het beleid deze naar een praktische aanpak. De visie geeft richting, het beleid biedt houvast voor de uitvoering. Het beleid vormt de inhoudelijke basis voor de nog op te stellen participatieverordening, waarin ook het uitdaagrecht juridisch wordt vastgelegd.		

Datum B&W:	14 oktober 2025	Portefeuillehouder:	Wethouder Windhouwer

Voorstel

De raad besluit:

1. Het participatiebeleid van gemeente Nijkerk 2025-2026 inclusief Keuzehulp, vast te stellen.

Inleiding

Samenwerken met de samenleving, participatie en omgevingsbewust werken zijn terugkerende thema's in het gemeentelijk beleid van Nijkerk. In diverse strategische documenten benadrukt het college de ambitie om plannen zoveel mogelijk vóór en mét inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners te maken. De gemeente wil een stimulerende, flexibele en lerende organisatie zijn die continu in gesprek is met de samenleving. Uiteindelijk zijn we als gemeente bovenal een dienstverlenende organisatie die voortdurend in contact staat met onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners, verenigingen en bezoekers. Met elkaar maken we Nijkerk sterk.

Deze ambities sluiten aan bij de Omgevingswet (sinds 1 januari 2024) en bij de Wet versterking participatie op decentraal niveau (sinds 1 januari 2025). De gemeente Nijkerk werkt aan een samenhangend participatiekader, bestaande uit vier onderdelen, oplopend van richtinggevend naar juridisch bindend. Deze opbouw volgt de VNG-handreiking *Aan de slag met participatie* (2022):

1. **Participatievisie** – schetst het belang van participatie en de ambities van de gemeente.
2. **Participatiebeleid** – bevat spelregels, vormen van participatie, handvatten en praktijkvoorbeelden.
3. **Uitvoeringsprogramma** – vertaalt dit in concrete acties, zoals een ondersteuningsteam, toolbox, training en procesverbetering.
4. **Participatieverordening** – legt afspraken juridisch vast (artikel 150 Gemeentewet), inclusief het uitdaagrecht.

Uw raad heeft de participatievisie 19 september 2024 vastgesteld. Vervolgens is er een uitvoeringsprogramma gemaakt, vastgesteld door het college op 4 juni 2024. U bent hierover geïnformeerd op 10 juni 2024 via een raadsinformatiebrief. In september 2024 is afgesproken dat er een participatiebeleid komt. De eerste versie daarvan is 22 mei 2025 aan u voorgelegd. U heeft het voorstel van de agenda afgevoerd en het college gevraagd om met een aangepast voorstel te komen.

In dit nieuwe voorstel zijn een keuzehulp, enkele inhoudelijke aanpassingen en extra uitleg over het 6-stappenplan toegevoegd.

Beoogd effect

Een eenduidige, doelgerichte en toepasbare aanpak van participatie binnen de gemeente Nijkerk.

Argumenten

1.1 Met dit participatiekader leggen we de basis voor een eenduidige, doelgerichte en herkenbare koers.
We willen dat participatie onderdeel wordt van onze standaard werkwijze en verbreden participatie naar alle fasen van het beleidsproces: van probleemverkenning tot uitvoering en evaluatie. Het participatiebeleid 2025–2026 vormt de derde bouwsteen van het participatiekader van de gemeente Nijkerk. In het beleid wordt uitgewerkt wat we onder participatie verstaan, welke uitgangspunten we hanteren en hoe participatie zich verhoudt tot de representatieve democratie. Het beschrijft ook de rollen en verantwoordelijkheden van raad, college, ambtelijke organisatie en inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Verder geeft het beleid handvatten voor het maken van afwegingen over de vorm en intensiteit van participatie. Denk aan het rollenmodel van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB), de participatieladder en een keuzehulp. Het beleid gaat naast inwonersparticipatie, ook in op overheidsparticipatie bij burgerinitiatieven en netwerkparticipatie met samenwerkingspartners.

Het gaat om het in kaart brengen van belangen en ervoor zorgen dat mensen voor hun belangen op kunnen komen. Dit geldt ook in het bijzonder voor specifieke doelgroepen zoals jongeren, ouderen, laaggeletterden en mensen met een migratieachtergrond. Zo worden bij elk besluit het eigen belang, het gemeenschappelijk belang en het algemeen belang zorgvuldig afgewogen.

Naast praktische instrumenten en ondersteuning benadrukt het beleid dat participatie vraagt om een houding en werkwijze die duurzaam verankerd raakt in het DNA van de organisatie. Participatie, communicatie en omgevingsgericht werken zijn daarbij nauw met elkaar verbonden. Het vraagt tijd om deze manier van werken structureel in te bedden. Daarom vormen leren, evalueren en reflecteren een vast onderdeel van de aanpak.

Het beleid vormt tot slot de inhoudelijke basis voor de nog op te stellen participatieverordening, waarin ook het uitdaagrecht juridisch wordt vastgelegd.

1.2 Ons beleid moet in overeenstemming zijn met de geldende wet- en regelgeving.

Het participatiebeleid moet aansluiten bij de geldende wet- en regelgeving.

De Omgevingswet (sinds 1 januari 2024) verplicht bestuursorganen om besluiten over de fysieke leefomgeving zorgvuldig voor te bereiden (artikel 3:2 Awb), met aandacht voor betrokken belangen. In specifieke gevallen is participatie wettelijk verplicht, zoals bij het vaststellen of wijzigen van het omgevingsplan (artikel 16.55 Ow), bij projectbesluiten (artikel 5.51 Ow), en – indien door de raad bepaald – bij vergunningaanvragen voor buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (artikel 16.55 lid 7 Ow).

De Wet versterking participatie op decentraal niveau (sinds 1 januari 2025) verplicht gemeenten om een participatieverordening vast te stellen (gewijzigd artikel 150 Gemeentewet). Daarvoor hebben gemeenten tot 1 januari 2027 de tijd. Het voorgestelde participatiebeleid dient als beleidsmatige onderbouwing voor de nog op te stellen participatieverordening. Binnen die verordening geven wij bovendien invulling aan het uitdaagrecht (*right to challenge*).

1.3 Het Participatiebeleid gemeente Nijkerk 2025-2026 volgt op de vastgestelde participatievisie.

Waar de vastgestelde participatievisie, de ambities en uitgangspunten van de gemeente beschrijft, werkt het participatiebeleid deze uit in een concrete en toepasbare aanpak. Het beleid vormt daarmee een logisch vervolg op de visie en geeft er praktische invulling aan.

1.4 Er is met uw raad afgesproken dat het participatiebeleid wordt opgesteld.

Bij de definitieve vaststelling van de participatievisie 2024–2026 op 19 september 2024 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma op 4 juni 2024 is afgesproken dat het participatiebeleid zou worden opgesteld. Deze afspraak is bevestigd in de raadsinformatiebrief van 10 juni 2024. De eerste versie van het participatiebeleid is op 22 mei 2025 voorgelegd aan uw gemeenteraad. Uw raad heeft het voorstel toen van de agenda afgevoerd, onder meer vanwege de wens om onderdelen van de keuzehulp, zoals een keuzetool of beslisboom, explicieter in het beleid op te nemen. De keuzehulp is een instrument dat op basis van inhoudelijke criteria een

signaalwaarde geeft over de intensiteit van het participatieproces en het passende niveau op de participatieladder. Deze keuzehulp is uitgewerkt en als bijlage toegevoegd bij dit voorstel.

1.5 Het participatiebeleid sluit aan bij overige strategische gemeentelijke beleidskaders.

Het participatiebeleid sluit aan bij andere bestaande beleidskaders en uitvoeringsprogramma's, te weten:

- Omgevingsvisie 1.0.
- het Overkoepelend beleidsplan Sociaal Domein gemeente Nijkerk 2025 – 2040;
- het Strategisch communicatieplan gemeente Nijkerk 2023-2026;
- het organisatie-doorontwikkelingsprogramma (2024);
- het gemeentelijk privacybeleid.

Kanttekeningen

1.1 Voorlopig fungeren de huidige inspraakverordening en de nota Inbreidingslocaties nog als (wettelijk) kader.

Tot de nieuwe participatieverordening in werking is getreden blijft de inspraakverordening het juridisch bindende kader voor besluitvoorbereiding en participatie. De Nota Inbreidingslocaties blijft als beleidskader van toepassing voor de betreffende projecten. We passen dit beleid alleen toe voor zover het past binnen de huidige Inspraakverordening en de procedurele regels (zoals zorgvuldige voorbereiding, motivering en – waar van toepassing – terinzagelegging en zienswijzen). Bij de vaststelling van de participatieverordening trekken we de inspraakverordening in. Tot die tijd voorkomen we juridische kwetsbaarheid door besluiten steeds te baseren op de geldende verordening en de juiste procedures.

1.2 Lijst met gevallen voor verplichte participatie bij een BOPA-aanvraag (artikel 16.55 lid 7 Ow) maakt geen onderdeel uit van het participatiebeleid.

De lijst met gevallen waarin de gemeenteraad bepaalt dat participatie vereist is bij een aanvraag die afwijkt van het omgevingsplan (de zogenaamde buitenplanse omgevingsplanactiviteit, of BOPA), wordt in een afzonderlijk traject aan uw gemeenteraad voorgelegd. Deze lijst valt buiten de reikwijdte van dit participatiebeleid. De lijst met gevallen voor verplichte participatie bij een BOPA-aanvraag zal nu gelijktijdig met de evaluatie van het verplicht adviesrecht worden gepland voor de gemeenteraad. Dit betekent dat het participatiebeleid geen juridische grondslag biedt voor verplichte participatie bij een BOPA-aanvraag.

Financiën

Het vaststellen van het participatiebeleid heeft op zichzelf geen directe financiële gevolgen. Het beleid biedt kaders voor de verdere organisatiebrede uitwerking van participatie. De implementatie en doorontwikkeling daarvan brengt wel kosten met zich mee.

Voor deze doorontwikkeling is bij de jaarrekening 2023 een bedrag van € 181.000 beschikbaar gesteld, om in 2024 te starten met de doorontwikkeling van participatie en communicatie. Van dit bedrag is € 155.000 doorgeschoven naar 2025. Dit bedrag komt boven op het structurele budget van € 485.000 dat via de Kadernota 2025 beschikbaar is gesteld. In de Kadernota 2026 is conform afspraak opnieuw € 485.000 beschikbaar gesteld.

De kosten voor participatietrajecten in afzonderlijke projecten of beleidsprocessen worden gedekt uit de bestaande budgetten van de vakteams en projectbudgetten. Dit is in overeenstemming met de huidige werkwijze en wordt in het participatiebeleid opnieuw bevestigd.

Communicatie

Er is gebruik gemaakt van de aanbevelingen uit de evaluatie van de nota 'Inbreidingslocaties'. De interne en externe consultaties in het kader van deze evaluatie, zijn verwerkt in het participatiebeleid.

Na vaststelling van het participatiebeleid wordt gewerkt aan de participatieverordening. De conceptverordening wordt besproken met interne en externe stakeholders, omdat we het belangrijk vinden hen actief te betrekken bij dit beleidsproces.

Vervolg

1. *Participatieverordening: najaar 2025: consultatie samenleving*
   In het vierde kwartaal van 2025 en het eerste kwartaal van 2026 gaan we met interne en externe betrokkenen die veel met participatie in de gemeente Nijkerk te maken hebben in gesprek over de uitgangspunten van de participatieverordening. We vinden het belangrijk te weten hoe deze partijen over het nieuwe beleid denken en dat zij hier vroegtijdig van op de hoogte zijn.

2. *Participatieverordening: uiterlijk kwartaal 2026-3: ter besluitvorming voorleggen*
   De participatieverordening wordt na de gemeenteraadsverkiezingen, in uiterlijk kwartaal 2026-3 ter besluitvorming voorgelegd aan uw raad. Daar zijn de reacties van interne betrokkenen, maatschappelijke partners en marktpartijen dan in meegenomen. De participatieverordening moet voor 1 januari 2027 vastgesteld zijn.

3. *Verplichte participatie bij omgevingsvergunningen (BOPA's): kwartaal 2026-1: ter besluitvorming voorleggen*
   De Omgevingswet biedt u als raad de mogelijkheid om gevallen aan te wijzen waarin participatie verplicht is bij een aanvraag voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) (artikel 16.55, lid 7 Ow). Als een aanvrager in zo'n geval niet of onvoldoende aan participatie heeft gedaan, kan het college de aanvraag buiten behandeling laten, mits de aanvrager eerst de gelegenheid krijgt het gebrek te herstellen.

   In het eerste kwartaal van 2026 ontvangt u als raad een voorstel met een lijst van gevallen waarin ~~wij~~ participatie verplicht kan worden gesteld bij aanvragen die afwijken van het Omgevingsplan. Deze lijst sluit aan bij de eerder door de raad vastgestelde adviesrecht-gevallen (nota van 14 december 2023).

4. *Evaluatie en rapportage: 1e kwartaal 2027*
   Het participatiebeleid bepaalt dat het college jaarlijks verslag uitbrengt aan de gemeenteraad over de stand van zaken rond participatie. In het eerste kwartaal van 2027 ontvangt u een tussenrapportage met informatie over wat er is gedaan, wat is geleerd en hoe deze inzichten worden toegepast in toekomstig beleid. Na bespreking in het college wordt de rapportage ter informatie aan de raad aangeboden en openbaar gemaakt. Zie ook hoofdstuk 8.4 *Monitoring en rapportage* van het participatiebeleid.

Bijlagen

- Bijlage 1: Participatiebeleid gemeente Nijkerk 2025-2026.
- Bijlage 2: Keuzehulp participatie gemeente Nijkerk (2025).

Burgemeester en wethouders van Nijkerk,
de secretaris, de burgemeester,

de heer drs. J.G. de Jager mevrouw T.T.E. de Jonge-Ruitenbeek

RAADSBESLUIT

Nummer: 2025-076

De raad van de gemeente Nijkerk;

gelezen het collegevoorstel van 14 oktober;

b e s l u i t :

1. Het participatiebeleid van gemeente Nijkerk 2025-2026 inclusief Keuzehulp, vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Nijkerk d.d. 27 november 2025,

de griffier, de voorzitter,

mevrouw A.G. Verhoef-Franken mevrouw T.T.E. de Jonge-Ruitenbeek